

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ „ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

Кафедра садово-паркового господарства та екології
(назва кафедри)

СИЛАБУС

Стратегія сталого розвитку природи і суспільства
(назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва напрямку підготовки)

Спеціальність _____ 052 Політологія _____
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-кваліфікаційний рівень __другий (магістерський) рівень _____

форма навчання _____ денна/заочна _____

освітня програма _____ Прикладна політологія _____
(назва спеціалізації)

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 29.08.2019

Завідувач кафедри _____ (підпис)

Перезатверджено: протокол № _____ від _____

Перезатверджено: протокол № _____ від _____

Перезатверджено: протокол № _____ від _____

Старобільськ – 2019

Інформація про викладача

Прізвище ім'я по батькові	Петренко Сергій Віталійович
Науковий ступінь	кандидат біологічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	завідувач кафедри садово-паркового господарства і екології, доцент
Місце роботи	ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, факультет природничих наук, завідувач кафедри садово-паркового господарства та екології
Адреса кафедри	м. Старобільськ, вул.Гоголя 1
Контакти	м.т.: 050 929 45 97
E-mail	demidova510@ukr.net
Консультації	
Час	відповідно до графіку індивідуальних консультацій
Місце	ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, факультет природничих наук, кафедра садово-паркового господарства та екології, м. Старобільськ, вул.Гоголя 1

2. Інформація для підтримання зв'язок з е-тьютором

Прізвище ім'я по батькові	Скаковський Сергій Іванович
E-mail	summergard@gmail.com
Контакти	099 947 30 35

3. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Прикладна політологія
Освітньо-кваліфікаційний рівень	магістр
Загальні характеристики	вибіркова
Веб-сайт курсу	
ID ОП	
Рік вивчення дисципліни	перший
семестр	2
Загальна кількість кредитів ECTS	5
Загальна кількість годин	150
Лекції / Практичні, семінарські заняття / Лабораторні / Самостійна робота	12 / 28 / - / 110 8 / 4 - / 138
Мова навчання	українська
Форма підсумкового контролю	залік

4. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

формування знань з проблем взаємодії людини і навколишнього середовища, необхідних для прийняття рішень у подальшій професійній діяльності згідно з принципами сталого розвитку.

Завдання: Вивчення сутності та основних понять і принципів концепції сталого розвитку; поняття біосфери як динамічної системи; основні відомості про глобальні екологічні проблеми людства - ресурси і розвиток, антропогенні впливи на біосферу; якісні і кількісні критерії стійкості розвитку і моделювання розвитку суспільства; економічні, соціально-політичні, екологічні та етичні проблеми розвитку; проблеми прийняття управлінських рішень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні закономірності розвитку відкритих стаціонарних систем; взаємозв'язки між факторами розвитку суспільства;
- індикатори сталого розвитку суспільства; умови і управлінські механізми забезпечення прогресивного або еколого-соціально-економічно збалансованого розвитку.

вміти:

- розраховувати локальні та регіональні індикатори сталого розвитку;
- здійснювати моніторингові дослідження природних і соціально-економічних систем;
- обґрунтовувати рішення, пов'язані з розвитком соціально-економічних систем;
- формувати плани дій для збалансованого розвитку регіонів;
- впроваджувати рішення, необхідні для забезпечення сталого розвитку в умовах інформаційного суспільства.

Місце дисципліни вибіркова навчальна дисципліна «Стратегія сталого розвитку природи і суспільства» є складовою циклу професійної і практичної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» ОП «Прикладна політологія».

Передумови (актуальні знання, необхідні для опанування дисципліни).

Вивчення дисципліни «Стратегія сталого розвитку природи і суспільства» базується на знаннях, які студенти набувають при вивченні нормативної частини ОПП - циклів підготовки гуманітарної та соціально-економічної, природничо-наукової, професійної та практичної і вибіркової частини - дисциплін за вибором університету та студента.

5. Структура навчальної дисципліни

№	Змістовні модулі та їхня структура	денна форма навчання					заочна форма навчання				
		загальна кількість лекцій	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійна робота	загальна кількість лекцій	практичні заняття	лабораторні роботи	самостійна робота		
Змістовний модуль 1. Екологічні засади стратегії сталого розвитку											
1.1.	Вступ до курсу. Основні поняття і визначення сталого розвитку.	16	2	2		12	16	2			14
1.2.	Поняття про системи. Принципи функціонування систем.	16	2	2		12	16		2		14
1.3.	Механізми і властивості систем.	16	2	2		12	16	2			14
1.4.	Глобальні екологічні проблеми людства.	16	2	2		12	16		2		14
Змістовний модуль II. Соціально-економічні засади стратегії сталого розвитку											
2.1	Закономірності взаємодії людини і природи.	16		4		12	16		2		14
2.2	Функціонування соціально-економічних систем.	18	2	4		12	17	2			15

2.3.	Наукові передумови формування принципів сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку.	16		4		12	17		2		15
2.4.	Особливості втілення концепції сталого розвитку	18	2	4		12	17		2		15
2.5.	Особливості концепції освіти для сталого розвитку.	18		4		14	19		4		15
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		150	12	28		110	150	6	14		130

Теми семінарських / практичних занять

№п/п	Назва теми	Години
1.	Основні поняття і визначення сталого розвитку.	2
2.	Поняття про системи. Принципи функціонування систем.	2
3.	Механізми і властивості систем.	2
4.	Глобальні екологічні проблеми людства.	2
5.	Закономірності взаємодії людини і природи.	4
6.	Функціонування соціально-економічних систем.	4
7.	Наукові передумови формування принципів сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку.	4
8.	Особливості втілення концепції сталого розвитку.	4
9.	Особливості концепції освіти для сталого розвитку.	4
Разом		28

Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом)

Самостійна робота

№п/п	Назва теми	Години
1.	Основні поняття і визначення сталого розвитку.	12
2.	Поняття про системи. Принципи функціонування систем.	12
3.	Механізми і властивості систем.	12
4.	Глобальні екологічні проблеми людства.	12
5.	Закономірності взаємодії людини і природи.	12
6.	Функціонування соціально-економічних систем.	12
7.	Наукові передумови формування принципів сталого розвитку. Індикатори сталого розвитку.	12
8.	Особливості втілення концепції сталого розвитку.	12
9.	Особливості концепції освіти для сталого розвитку.	14
Разом		110

6. Методи навчання

- пояснювально-ілюстративний
- репродуктивний
- проблемного викладання
- частково-пошуковий
- дослідницький

7. Форми і методи контролю

Фронтальне опитування, тестування, виконання завдань для самостійної роботи, виконання контрольно-модульної роботи.

Форма семестрового контролю: залік.

8. Критерії оцінювання знань студентів (у %)

Поточний і підсумковий контроль знань і умінь магістрантів з дисципліни «Стратегія сталого розвитку природи і суспільства» здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації

навчального процесу. Успішність магістрантів із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою і складається з успішності з навчальної роботи (практичних завдання і завдань для самостійної роботи), для оцінювання якої призначається 60 %, і результатів контрольних модульних робіт і підсумкового тестування – 40 %.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
63-74	D	задовільно	
50-62	E		
21-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Питання для підготовки до контрольного-модульного оцінювання

1. Основні поняття і визначення сталого розвитку і теорії систем.
2. Система, її стан і зміни.
3. Поняття розвитку, відкриті і стаціонарні системи.
4. Концепція сталого розвитку: історичні аспекти, цілі, завдання.
5. Проблеми і напрямки сталого розвитку.
6. Глобальні екологічні проблеми людства, положення "Порядку денного на 21 століття".
7. Класифікація процесів впливу на природу.
8. Антропогенні проблеми довкілля.
9. Використання природних ресурсів.
10. Забруднення, порушення ґрунтів і водних систем.
11. Вплив на біоту, людину та глобальну екосистему Землі.
12. Основи еволюційного вчення і принципи функціонування екосистем.
13. Вчення В.І. Вернадського про біосферу, основні етапи еволюції біосфери.
14. Біологічна еволюція, еволюція як умова існування життя.
15. Системність і організованість життя, етапи виникнення життя.
16. Механізми стійкості систем, зокрема екологічних.
17. Зміст і функції системи.
18. Механізми позитивного і негативного зворотного зв'язку.
19. Характеристики стійкості системи.
20. Роль пам'яті в процесах розвитку.
21. Закономірності взаємодії людини і природи.
22. Загальносистемні закономірності взаємовідносин людей і природи.
23. Закономірності системи "людина-природа".
24. Закономірності соціальної екології.
25. Закономірності природокористування і охорони природи.
26. Наукові передумови формування принципів сталого розвитку.
27. Матеріали доповідей "Римському клубу".
28. Неомальтузіанство та інституціоналізм.
29. Елементи екологічної макроекономіки.
30. Етика, релігія і сталий розвиток.

31. Еволюція природоохоронних заходів.
32. Передумови концепції сталого розвитку.
33. Індикатори сталого розвитку.
34. Основні економічні індикатори.
35. Процент росту ВВП.
36. Завдання сучасної екології, як науки про виживання людства.
37. Інформація як складова сталого розвитку.
38. Особливості втілення концепції сталого розвитку.
39. Кількісна оцінка соціальних ризиків.
40. Розрахунок індексу людського розвитку регіонів України.
41. Розробка місцевого плану дій з охорони навколишнього середовища.
42. Вплив діяльності людини на стан біосфери.
43. Середній процент використання природних ресурсів на одного мешканця.
44. Основні соціальні індикатори.
45. Демографічні показники, середня тривалість життя і грамотність населення.
46. Процент зменшення безробіття; доступ до санітарних послуг.
47. Індекс людського розвитку.
48. Індикатори довкілля.
49. Індикатори споживання енергії.
50. Індикатори випущених відходів.
51. Процентне співвідношення території, що захищається для підтримки біологічного розмаїття, до поверхневої території.
52. Принципи забезпечення сталого розвитку.
53. Умови прогресивного розвитку соціально-економічних систем.
54. Принципи забезпечення екологічної стійкості.
55. Екологічні цілі та екологічні мотивації.
56. Особливості концепції освіти для сталого розвитку.
57. Мета і принципи екологічної освіти.
58. Екологічне виховання.
59. Концепція освіти для сталого розвитку.
60. Екологічна етика як невід'ємна складова сталого розвитку.

11. Контрольно-самостійна робота виступає як засіб самостійного здобуття і поглиблення знань студента, а також як форма самоконтролю та контролю самостійного навчання студента з боку кафедри.

Виконуючи контрольно-самостійну роботу, магістрант набуває досвіду роботи з науковою літературою, періодичними спеціальними виданнями, законодавчими актами; вчиться аналізувати та узагальнювати, а також чітко висловлювати свої думки з приводу заданої тематики в письмовій формі. Все це є підґрунтям для виконання більш складних форм робіт в майбутньому, таких як магістерська робота.

1. Загальні основи стійкого розвитку систем.
2. Взаємозв'язок людини, людства з природою.
3. Теорії сталого розвитку.
4. Роль територіальних громад у соціоекологічному облаштуванні територій.
5. Екологічне законодавство України.
6. Проблеми екології у регіональній та муніципальній політиці в Україні.
7. Перспективи подолання злиденності у світі.
8. Гендер як глобальна проблема.
9. Актуальність розширення наукового знання про планету Земля.
10. Переорієнтація освіти на сталий розвиток.
11. Стратегія Європейської економічної комісії ООН для освіти в інтересах сталого розвитку.
12. Глобалізація: конфлікт між національними та наднаціональними інтересами.
13. Перспективи подолання конфлікту інтересів щодо сталого розвитку.
14. Соціальне партнерства на місцевому рівні.
15. Стан реалізації ЦРТ в Україні.

16. Доповіді з людського розвитку в Україні.
17. Показники (індикатори) сталого розвитку в Україні.
18. Демократична децентралізація: її роль та значення.
19. Локальні проблеми та можливості їхнього розв'язання на рівні місцевої влади.
20. Особливості стратегій сталого місцевого розвитку.
21. Навести розробки стратегій сталого місцевого розвитку та дати їм характеристику.

12. Методичне забезпечення

Електронний варіант лекцій, завдань до практичних занять, питання до контрольних-модульних робіт, завдань для самостійної роботи. Студенти мають доступ до електронних варіантів методичних вказівок до практичних занять і електронної бібліотеки.

13. Рекомендована література

Основна навчальна література

1. Боголюбов В.М. Стратегія сталого розвитку / Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мельник Л.Г. та ін. - Херсон: Олді-плюс, 2012. - 446 с.
2. Вайцеккер Э. Фактор четыре / Вайцеккер Э., Ловинс Э., Ловинс Л. Новый доклад Римскому клубу. - М.: Akademia, 2000. - 231 с.
3. Вальвач Ф.В. Сійкий екологічно безпечний розвиток і Україна : Навч. посібник /Ф.В.Вальвач, М.І. Дробноход, В.Г.Дюканов та ін. За ред. М.І. Дробнохода. - К.: МАУП, 2002. - 132 с.
4. Голубець М.А. Екосистемологія. - Львів: ПОЛІП, 2000. - 316 с.
5. Гор А. Земля у рівновазі / Переклад з англ.: Інститут сталого розвитку. - К.: Інтелсфера, 2002. - 312 с.
6. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. - М.: Институт «ДИ-ДИК», 1997. - 640 с.
7. Данилов-Данильян В.И. Экологический вызов и устойчивое развитие / Данилов-Данильян В.И., Лосев К.С. - М.: Изд-во МНЭПУ, 2000. - 352 с.
8. Дейлі Герман. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку/пер. з англ...ї: Інститут сталого розвитку. -- К.: Інтелсфера, 2002.-- 312с.
9. Добровольський В.В. Основи теорії екологічних систем. Навчальний посібник. - К.: ВД «Професіонал», 2006. - 272 с.
10. Концепція екологічної освіти України. - К.: Н.д., 2002. - 28 с.
11. Крисаченко В.С. Людина і біосфера: основи екологічної антропології. Підр. - К.: Заповіт, 1998. - 688 с.
12. Марушевський Г.Б. Етика збалансованого розвитку. - К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. - 440 с.
13. Медоуз Д.Х. За прелами роста. / Медоуз Д.Х., Медоуз Д.Л., Рандерс Й. Уч.пос. - М.: Прогресс, Пангея, 1994. - 304 с.
14. Методи оцінки екологічних втрат: Монографія / За ред. д.е.н. Л.Г. Мельника. - Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. - 288 с.
15. Методи оцінки екологічних втрат: Монографія / За ред. д.е.н. Л.Г. Мельника та к.е.н. О.І. Корінцевої. - Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. - 288 с.
16. Моисеев Н. Система "Гея" и проблема запретной черты". - М.: "Мир науки", №1, 1985. - 145 с.
17. Моисеев Н.Н. Судьба цивилизации. Путь разума. - М.: МНЭПУ, 1998. - 228 с.
18. Мороз С.А. Історія біосфери Землі: у 2-х кн. - К.: Заповіт, 1996. - 422 с.
19. Основи сійкого розвитку: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. Л.Г.Мельника. - Суми: "Університетська книга", 2005. - 654 с.
20. Програма дій "Порядок денний на 21 століття"/ Пер. з англ.: ВГО "Україна. Порядок денний на 21 століття". К.: Інтелсфера, 2000. - 360 с.
21. Програма дій з подальшого впровадження Порядку денного на 21 століття"/Переклад з англ.: ВГО "Україна. Порядок денний на 21 століття". - К.: Інтелсфера, 2000. - 58 с.
22. Ревель П.Среда нашего обитания / Ревель П., Ревель Ч. - В 4-х книгах. Пер. с англ. - М.: Мир, 1994. - 253 с.
23. Реймерс Н.Ф. Экология (теории, законы, правила, принципы и гипотезы). - М.: Россия Молодая, 1994. - 367 с.
24. Собчик В. Нова методологія удосконалення агроекологічної культури. - К.: Н.д., 2004. - 68 с.

25. Соціально-економічний потенціал устойчивого розвитку: Практикум / Под ред. проф. Л.Г.Мельника и проф. Л. Хенса (Бельгія). - Суми: "Університетська книга", 2007. - 335 с.
26. Сталий розвиток: еколого-економічна оптимізація територіально-виробничих систем / Каравасва Н.В., Карпан Р.В., Коцко Т.А та ін.: Навч. посібник. - Суми: Університетська книга, 2008. - 384 с.
27. Старіш О.Г. Системологія. Підручник. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 232 с.
28. Степаненко С.Н. Десятилетие ООН по образованию для устойчивого развития (2005-2014). - Одесса, 2005. - 20 с.
29. Устойчивое развитие: теория, методология, практика: учебник / под ред. проф. Л.Г.Мельника. - Суми: Університетська книга, 2009. - 216 с.
30. Шевчук В.Я. Ноосферогенез і гармонійний розвиток./ Шевчук В.Я., Белявский Г.О., Саталкін Ю.М., Навроцький В.М. - К.: Геопринт, 2002. - 127 с.
31. Ecological economics: the science and management of sustainability / edited by Robert Costanza. - New York: Columbia University Press, 1991. - 525 p.
32. Our common journey: a transition toward sustainability. - Washington: National academy press, 1999. - 363 p.

Додаткова

1. Вернадський В. Біосфера. - М.: Мысль, 1967. - 376 с.
2. Белявский Г.О. Оценка воздействия объектов энергетики на окружающую среду. Учебное пособие. / Белявский Г.О., Варламов Г.Б., Гетьман В.В. - Харьков: ХАИ, 2002. - 359 с.
3. Братко З.Т. Homo Sapiens против Homo Technokratikus./ Братко З.Т., Харченко П.Ю. - К.: Либідь, 1991. - 248 с.
4. Крисаченко В.С. Людина і біосфера: основи екологічної антропології/Підручник. - К.: Заповіт, 1998. - 688 с.
5. Небел Б. Наука об окружающей среде (Как устроен мир)/Перевод з англ. Т. 1,2. - М.: Мир, 1993. Т.1. - 420 с., т 2. - 328 с.

Інформаційні ресурси

1. www.qualityoflife2009.com.
2. www.internationalliving.com/franceom
3. http://www.greenparty.ua/news/development/development-news_13880.html
4. <http://www.grinchuk.lviv.ua/referat/647/649.html>
5. <http://www.geograf.com.ua/geoinfocentre/20-human-geography-ukraine-world/273-stalyi-rozvytok-yak-paradygma-suspilnogo-zrostannya-21-st>
6. http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?id=&pf3516=5749&skl=5
7. http://ngo.donetsk.ua/uploads/files/text16_1.pdf
8. http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvnu/ekonomika/2007_12/R5/5.pdf
9. http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvnu/ekonomika/2008_7/2/Hvesyk_Gorbach.pdf
10. http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vodaba/2009_36/index.files/St65_36.htm
11. http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2009_1/0040.pdf